КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮ

ПРАВИТЕЛЬСТВО КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

2013-жылдын 6-марты, № 119

Кыргыз Республикасында чоңдуктар бирдиктерин жазуунун жана колдонуунун эрежелери жөнүндө жобону бекитүү тууралуу

«Ченөө бирдейлигин камсыз кылуу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 6-беренесине ылайык Кыргыз Республикасынын Өкмөтү токтом кылат:

1. Тиркелген: Кыргыз Республикасында чоңдуктар бирдигин жазуунун жана колдонуунун эрежелери жөнүндө жобо бекитилсин.
2. Бул токтом расмий жарыяланган күндөн тартып күчүнө кирет.

Премьер - министр **Ж. Ж. Сатыбалдиев**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮ

ПРАВИТЕЛЬСТВО КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТОКТОМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ

от 6 марта 2013 года № 119

Об утверждении Положения о правилах написания и применения единиц величин в Кыргызской Республике

В соответствии со статьей 6 Закона Кыргызской Республики «Об обеспечении единства измерений» Правительство Кыргызской Республики постановляет:

1. Утвердить прилагаемое Положение о правилах написания и применения единиц величин в Кыргызской Республике.
2. Настоящее постановление вступает в силу со дня официального опубликования.

Премьер - министр **Ж. Ж. Сатыбалдиев**

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКА МИНИСТРЛИГИ
МИНИСТЕРСТВО ЭКОНОМИКИ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
Кириш Входящий № 239
«11» 03 2013 ж/г

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн
2013-жылдын "6" мартындагы
№ 119 токтому менен
бекитилген

**Кыргыз Республикасында
чоңдуктар бирдиктерин жазуунун жана колдонуунун
эрежелери жөнүндө жобо**

1. Жалпы жоболор

1. Бул Жобо Кыргыз Республикасында колдонууга уруксат берилген чоңдуктардын бирдиктерин, алардын аталыштарын жана белгилерин, ошондой эле жазуунун жана колдонуунун эрежелерин белгилейт.

2. Бул Жободо колдонулган түшүнүктөр:

чоңдук - объекттин, көрүнүштүн же процесстин касиети, ал сапаттык айырмаланышы жана сандык аныкталышы мүмкүн;

системадан тышкары чоңдуктар бирдиги - бирдиктердин кабыл алынган системасына кирбеген чоңдуктар бирдиги;

чоңдук бирдиги - чоңдуктун белгиленген мааниси, ал ушундай чоңдуктун бирдиги үчүн кабыл алынган жана аны менен бир тектүү чоңдуктарды сандык көрсөтүү үчүн колдонулат;

чоңдуктун когеренттүү бирдиги - чоңдуктун туунду бирдиги, ал 1ге барабар пропорциялуулуктун коэффиценти менен даражага көтөрүлгөн негизги бирдиктин көбөйтүндүсү түрүндө болот;

чоңдуктун логарифмалык бирдиги – баштапкы катары алынган аты окшош чоңдукка карата чоңдуктун өлчөмсүз катышынын логарифми;

Эл аралык бирдиктер системасы (СИ) - Эл аралык чоңдуктар системасына негизделген бирдиктер системасы;

негизги чоңдук - Эл аралык чоңдуктар системасынын башка чоңдуктарынан көз карандысыз катары шарттуу түрдө кабыл алынган чоңдук;

СИнин негизги бирдиги - Эл аралык бирдиктер системасындагы (СИ) негизги чоңдуктун бирдиги.

салыштырма чоңдук - баштапкы катары алынган аты окшош чоңдукка карата чоңдуктун өлчөмсүз катышы;

туунду чоңдук - системанын негизги чоңдуктары аркылуу аныкталган чоңдук;

СИ туунду бирдиги - Эл аралык бирдиктер системасынын (СИ) туунду чоңдугунун бирдиги;

СИ чоңдуктар бирдигинин системасы - СИнин негизги жана туунду бирдиктеринин, алардын он эселенген жана үлүштүк бирдиктеринин, ошондой эле аларды колдонуу эрежелеринин жыйындысы.

Утверждено
постановлением Правительства
Кыргызской Республики
от «6» марта 2013 года № 119

**Положение
о правилах написания и применения единиц величин
в Кыргызской Республике**

1. Общие положения

1. Настоящее Положение устанавливает допускаемые к применению в Кыргызской Республике единицы величин, их наименования и обозначения, а также правила их применения и написания.

2. Понятия, используемые в настоящем Положении:

величина - свойство объекта, явления или процесса, которое может быть различимо качественно и определено количественно;

внесистемная единица величины - единица величины, не входящая в принятую систему единиц;

единица величины - фиксированное значение величины, которое принято за единицу такой величины и применяется для количественного выражения однородных с ней величин;

когерентная единица величины - производная единица величины, которая представляет собой произведение основных единиц, возведенных в степень, с коэффициентом пропорциональности, равным 1;

логарифмическая единица величины - логарифм безразмерного отношения величины к одноименной величине, принимаемой за исходную;

Международная система единиц (СИ) - система единиц, основанная на Международной системе величин;

основная величина - величина, условно принятая в качестве независимой от других величин Международной системы величин;

основная единица СИ - единица основной величины в Международной системе единиц (СИ);

относительная величина - безразмерное отношение величины к одноименной величине, принимаемой за исходную;

производная величина - величина, определенная через основные величины системы;

производная единица СИ - единица производной величины Международной системы единиц (СИ);

система единиц величин СИ - совокупность основных и производных единиц СИ, их десятичных кратных и дольных единиц, а также правил их использования.

2. Колдонууга уруксат берилген чоңдуктардын бирдиктери, алардын аталыштары жана белгилениши

3. Кыргыз Республикасында СИ негизги бирдиктерин, СИ туунду бирдиктерин жана чоңдуктардын системасынан тышкары кээ бир бирдиктерди колдонууга уруксат берилет.

4. Эл аралык бирдиктер системасынын (СИ) негизги бирдиктери ушул Жобонун 1-тиркемесинде келтирилген.

5. СИ туунду бирдиктери математикалык эрежелер боюнча СИ негизги бирдиктери аркылуу түзүлөт жана СИ негизги бирдиктеринин тиешелүү даражаларга туундусу катары аныкталат. СИ туунду бирдиктеринин кээ бирлери атайын аталыштарга жана белгиленишитерге ээ.

6. СИ Эл аралык бирдиктер системасынын туунду бирдиктери ушул Жобонун 2-тиркемесинде келтирилген.

7. Чоңдуктардын системадан тышкары бирдиктери ушул Жобонун 3-тиркемесинде келтирилген.

8. Чоңдуктардын салыштырма жана логарифмалык бирдиктери ушул Жобонун 4-тиркемесинде келтирилген.

3. Чоңдуктардын бирдиктерин колдонуу эрежелери

9. Кыргыз Республикасында СИ негизги бирдиктеринен эселенген жана үлүштүк бирдиктерин, СИ туунду бирдиктерин жана ондук кобойтүүчүлөрдүн жана жалгамалын жардамы менен түзүлгөн чоңдуктардын өз алдынча системадан тышкары бирдиктерин колдонууга уруксат берилет.

10. Чоңдуктардын эселенген жана үлүштүк бирдиктерин түзүү үчүн ондук кобойтүүчүлөр, жалгамалар жана жалгамаларды белгилөө ушул Жобонун 5-тиркемесинде келтирилген.

11. Кыргыз Республикасынын укуктук актыларында тактыкты сактоонун чоңдуктарына, ченемдерине жана көрсөткүчтөрүнө карата милдеттүү талаптарды белгилөөдө орус алфавитинин тамгаларын (мындан ары - чоңдуктар бирдиктерин орус тилинде белгилөө) колдонуу менен чоңдуктар бирдигин белгилөө колдонулат.

12. Техникалык документтерде (конструктордук, технологиялык, программалык документтерде, стандартташтыруу боюнча документтерде, нускамаларда, насааттамаларда, колдонмолордо жана жоболордо), усулдук, илимий-техникалык жана түрдүү продукцияларга карата башка документтерде, ошондой эле илимий-техникалык басылмаларда (окуу китептерин жана окуу куралдарын кошо) чоңдуктар бирдиктерин эл аралык (латын же грек алфавитинин тамгаларын колдонуу менен) же орус тилинде белгилөө колдонулат.

13. Мындай бирдиктерди колдонууну түшүндүрүүгө байланыштуу учурларды кошпогондо чоңдук бирдиктерин эл аралык жана орус тилинде белгилөөнү бир мезгилде колдонууга жол берилбейт.

2. Единицы величин, допускаемые к применению, их наименования и обозначения

3. В Кыргызской Республике допускаются к применению основные единицы СИ, производные единицы СИ и отдельные внесистемные единицы величин.

4. Основные единицы Международной системы единиц (СИ) приведены в приложении 1 к настоящему Положению.

5. Производные единицы СИ образуются через основные единицы СИ по математическим правилам и определяются как произведение основных единиц СИ в соответствующих степенях. Отдельные производные единицы СИ имеют специальные наименования и обозначения.

6. Производные единицы Международной системы единиц СИ приведены в приложении 2 к настоящему Положению.

7. Внесистемные единицы величин приведены в приложении 3 к настоящему Положению.

8. Относительные и логарифмические единицы величин приведены в приложении 4 к настоящему Положению.

3. Правила применения единиц величин

9. В Кыргызской Республике допускаются к применению кратные и дольные единицы от основных единиц СИ, производных единиц СИ и отдельных внесистемных единиц величин, образованные с помощью десятичных множителей и приставок.

10. Десятичные множители, приставки и обозначения приставок для образования кратных и дольных единиц величин приведены в приложении 5 к настоящему Положению.

11. В правовых актах Кыргызской Республики при установлении обязательных требований к величинам, измерениям и показателям соблюдения точности применяется обозначение единиц величин с использованием букв русского алфавита (далее - русское обозначение единиц величин).

12. В технической документации (конструкторской, технологической и программной документации, документах по стандартизации, инструкциях, наставлениях, руководствах и положениях), методической, научно-технической и иной документации на продукцию различных видов, а также научно-технических печатных изданиях (включая учебники и учебные пособия) применяется международное (с использованием букв латинского или греческого алфавита) или русское обозначение единиц величин.

13. Одновременное применение русских и международных обозначений единиц величин не допускается, за исключением случаев, связанных с разъяснением применения таких единиц.

14. Техникалык каражаттарга, түзүлүштөргө жана ченөө каражаттарына карата чоңдуктар бирдиктерин көрсөтүүдө чоңдуктар бирдиктерин орус тилинде белгилөө менен бирге чоңдуктар бирдиктерин эл аралык белгилөөнү колдонууга жол берилет.

4. Чоңдуктар бирдиктерин жазуу эрежелери

15. Чоңдуктардын маанилерин жазууда чоңдуктар бирдиктерин тамгалар же атайын белгилер (°), ('), (") менен белгилөө колдонулат. Мында тамгалай белгилөөнүн 2 түрү белгиленет - чоңдуктар бирдиктерин эл аралык белгилөө жана чоңдуктар бирдиктерин орус тилинде белгилөө.

16. Чоңдуктар бирдиктерин тамгалай белгилөө түз шрифт менен басылат. Чоңдуктар бирдиктерин белгилөөдө чекит коюлбайт.

17. Чоңдуктар бирдиктеринин белгилери чоңдуктардын сандык маанилеринин артына, алар менен бир сапка (кийинки сапка которуусуз) жайгаштырылат. Чоңдуктар бирдигинин белгисинин алдында турган кыйгач сызыктуу бөлчөк түрүндөгү сунушталган сандык маани кашаага алынат. Чоңдуктар бирдиктеринин белгиленишин менен сандык маанисинин ортосунда ачык аралык калтырылат.

18. Өзгөчө болуп алдында ачык аралык калтырылбаган, саптын үстүндө жайгашкан белги түрүндөгү чоңдуктардын бирдиктеринин белгиленишин эсептелет.

19. Чоңдуктун сандык маанисинде ондук бөлчөктор болсо, чоңдуктар бирдиктеринин белгиленишин акыркы цифрадан кийин көрсөтүлөт. Чоңдуктар бирдиктеринин сандык мааниси менен тамгалай белгиленишинин ортосунда ачык аралык калтырылат.

20. Чоңдуктардын маанилерин эң чоң четтөө менен көрсөтүүдө чоңдуктардын мааниси жана алардын эң чоң четтөөлөрү кашаага алынат, ал эми чоңдуктар бирдиктеринин белгиленишин кашаанын сыртында жайгаштырылат же чоңдуктар бирдиктеринин белгиленишин чоңдуктун сандык маанисинен кийин жана анын эң чоң четтөөсүнөн кийин коюлат.

21. Формулаларга карата чоңдуктардын белгиленишинин түшүндүрүүдө чоңдуктар бирдиктерин белгилөөдө чоңдуктардын ортосунда же тамгалай формада берилген алардын сандык маанилеринин ортосунда көз карандылыкты билдирген формулалар менен бир сапта чоңдуктар бирдигин белгилөөгө жол берилбейт.

22. Чоңдуктар бирдиктеринин көбөйтүндүсүнө кирген чоңдуктар бирдиктерин тамгалай белгилөө орто сызыкта чекит менен ажыратылат (".") Чоңдуктар бирдиктеринин көбөйтүндүсүн белгилөө үчүн "х" символун колдонууга жол берилбейт.

23. Көбөйтүндүгө кирген чоңдуктар бирдиктеринин тамгалай белгиленишин ачык аралык менен ажыратууга жол берилет.

24. Бөлүү белгиси катары чоңдуктар бирдиктеринин катыштарын тамгалай белгилөөдө бир кыйгач же горизонталь сызык гана колдонулат. Чоңдуктар бирдиктеринин тамгалай белгиленишин даражага которулгон

14. При указании единиц величин на технических средствах, устройствах и средствах измерений допускается наряду с русским обозначением единиц величин применять международное обозначение единиц величин.

4. Правила написания единиц величин

15. При написании значений величин применяются обозначения единиц величин буквами или специальными знаками (°), ('), ("). При этом устанавливаются 2 вида буквенных обозначений - международное обозначение единиц величин и русское обозначение единиц величин.

16. Буквенные обозначения единиц величин печатаются прямым шрифтом. В обозначениях единиц величин точка не ставится.

17. Обозначения единиц величин помещаются за числовыми значениями величин в одной строке с ними (без переноса на следующую строку). Числовое значение, представляющее собой дробь с косой чертой, стоящее перед обозначением единицы величины, заключается в скобки. Между числовым значением и обозначением единицы величины ставится пробел.

18. Исключения составляют обозначения единиц величин в виде знака, размещенного над строкой, перед которым пробел не ставится.

19. При наличии десятичной дроби в числовом значении величины обозначение единицы величины указывается после последней цифры. Между числовым значением и буквенным обозначением единицы величины ставится пробел.

20. При указании значений величин с предельными отклонениями значение величин и их предельные отклонения заключаются в скобки, а обозначения единиц величин помещаются за скобками или обозначения единиц величин ставятся и за числовым значением величины, и за ее предельным отклонением.

21. При обозначении единиц величин в пояснениях обозначений величин к формулам не допускается обозначение единиц величин в одной строке с формулами, выражающими зависимости между величинами, или между их числовыми значениями, представленными в буквенной форме.

22. Буквенные обозначения единиц величин, входящих в произведение единиц величин, отделяются точкой на средней линии ("."). Не допускается использование для обозначения произведения единиц величин символа "х".

23. Допускается отделение буквенных обозначений единиц величин, входящих в произведение, пробелами.

24. В буквенных обозначениях отношений единиц величин в качестве знака деления используется только одна косая или горизонтальная черта. Допускается применение буквенного обозначения единицы величины в виде произведения обозначений единиц величин, возведенных в степень (положительную или отрицательную).

(оң же терс) чоңдуктар бирдиктеринин белгиленишинин көбөйтүндүсү түрүндө колдонууга жол берилет.

25. Эгерде катышка кирген чоңдуктар бирдиктеринин бири үчүн терс даража түрүндөгү тамгалай белгини колдонуу аныкталса, кыйгач же горизонталь сызык колдонулбайт.

26. Кыйгач сызыкты колдонууда алымдагы жана бөлүмдөгү чоңдуктар бирдиктеринин тамгалай белгилениши сапка жайгаштырылат, ал эми бөлүмүндөгү чоңдуктар бирдиктеринин белгилеринин туундулары кашаага алынат.

27. Эки же андан көп чоңдуктар бирдиктеринен турган СИ туунду бирдигин көрсөтүүдө чоңдуктар бирдиктеринин аталыштарын жана тамгалай белгиленишинин айкалыштырууга (айрым чоңдуктар бирдиктери үчүн белгиленишти, ал эми башкалары үчүн - аталышын көрсөтүүгө) жол берилбейт.

28. Чоңдуктар бирдиктеринин тамгалай белгилениши менен (°), ('), ("), (%) жана (┐) белгилерин айкалыштырууга жол берилет.

29. Атайын аталыштары жок болгон СИ туунду бирдиктерин белгилөө атайын аталыштары менен чоңдуктар бирдиктеринин жана даражанын мүмкүн болгон кыйла төмөнкү көрсөткүчү менен СИ негизги бирдиктеринин минимум санын камтышы керек.

30. Бир эле чоңдуктар бирдиктеринде туюнтулган чоңдуктар бирдиктеринин сандык маанилеринин диапазонун көрсөтүүдө чоңдуктар бирдиктерин белгилөө диапазондун акыркы сандык маанисинен кийин көрсөтүлөт.

---

25. Если для одной из единиц величин, входящих в отношение, установлено буквенное обозначение в виде отрицательной степени, косая или горизонтальная черта не применяется.

26. При применении косой черты буквенное обозначение единиц величин в числителе и знаменателе помещается в строку, а произведение обозначений единиц величин в знаменателе заключается в скобки.

27. При указании производной единицы СИ, состоящей из 2 и более единиц величин, не допускается комбинирование буквенного обозначения и наименования единиц величин (для одних единиц величин указывать обозначения, а для других - наименования).

28. Допускается применение сочетания знаков (°), ('), ("), (%) и (┐) с буквенными обозначениями единиц величин.

29. Обозначения производных единиц СИ, не имеющих специальных наименований, должны содержать минимальное число обозначений единиц величин со специальными наименованиями и основных единиц СИ с возможно более низкими показателями степени.

30. При указании диапазона числовых значений величины, выраженного в одних и тех же единицах величин, обозначение единицы величины указывается за последним числовым значением диапазона.

Кыргыз Республикасында
чондуктар бирдигин
жазуунун жана колдонуунун
эрежелери жөнүндө жобого
1-тиркеме

Эл аралык бирдиктер системасынын (СИ) негизги бирдиктери

Чондуктун аталышы	Чондуктун бирдиги			
	Аталышы	Белгилениши		Аныктамасы
		эл аралык	орусча	
1. Узундук	метр	m	м	Метр-1/299792458 секунда убакыт аралыгында вакуумдагы жарык өткөн жолдун узундугу (Ченем жана салмак боюнча XVII Башкы конференция (ГКМВ), 1983-жыл, 1-резолюция)
2. Масса	килограмм	kg	кг	Килограмм – килограммдын эл аралык прототибиндеги массага барабар масса бирдиги (I ГКМВ, 1889-жыл жана III ГКМВ, 1901- ж.)
3. Убакыт	секунда	s	с	Секунда - 133 цезийдин атомунун негизги абалына эки эң ичке денгээлдердин ортосунда өтүүгө ылайык келген нурлануунун 9192631770 мезгилине барабар убакыт (XIII ГКМВ, 1967-жыл, 1-резолюция)
4. Электр тогу, электр тогунун күчү	ампер	A	A	Ампер – бүтпөгөн узундуктагы эки жарыш түз сызыктуу өткөргүч боюнча өтүүдө 1 метр узундуктагы өткөргүчтүн ар бир участогунда $2 \cdot 10^{-7}$ ньютонго барабар болгон аз ара аракеттенүү күчүн пайда кылуучу, бири-биринен 1 метр аралык вакуумда жайгашкан айланма туурасынан

Приложение 1
к Положению о правилах написания и применения единиц величин в Кыргызской Республике

Основные единицы Международной системы единиц (СИ)

Наименование величины	Единица величины			
	Наименование	Обозначение		Определение
		международное	русское	
1. Длина	метр	m	м	Метр - длина пути, проходимого светом в вакууме за интервал времени 1/299792458 секунды (XVII Генеральная конференция по мерам и весам (ГКМВ, 1983 год, Резолюция 1)
2. Масса	килограмм	kg	кг	Килограмм - единица массы, равная массе международного прототипа килограмма (I ГКМВ, 1889 год, и III ГКМВ 1901 год)
3. Время	секунда	s	с	Секунда - время, равное 9192631770 периодам излучения, соответствующего переходу между двумя сверхтонкими уровнями основного состояния атома цезия - 133 (XIII ГКМВ, 1967 год, Резолюция 1)
4. Электрический ток, сила	ампер	A	A	Ампер - сила неизменяющегося тока, который при прохождении по двум параллельным прямолинейным проводникам бесконечной длины

				кесилиштин өтө аз аянтындагы өзгөрбөгөн токтун күчү (Ченем жана салмактын Эл аралык комитети. 1946-жыл. IX ГКМВ 1948-жылы жактырган 2-резолюция)
5. Заттардын саны	моль	mol	моль	Моль – массасы 0.012 килограмм 12-көмүртегинде канча атом болсо ошончо сандагы түзүмдүк элементтерди камтыган систeманын заттарынын саны. Молду колдонгондо түзүмдүк элементтер өз алдынчаланган болууга тийиш жана атом, молекула, ион, электрондор жана башка бөлүкчөлөр же бөлүкчөлөрдүн өз алдынчаланган тобу болушу мүмкүн (XIV ГКМВ, 1971-жыл. 3-резолюция)
6. Термодинамикалык температура	кельвин	K	K	Кельвин - суунун үчтүк чекитинин термодинамикалык температурасынын 1/273,16 бөлүгүнө барабар термодинамикалык температура бирдиги. (XIII ГКМВ, 1967-жыл, 4-резолюция)
7. Жарык күчү	кандела	cd	кд	Кандела - $540 \cdot 10^{12}$ герц жыштыктагы монохроматикалык нурланууну чыгарган булактын берилген багыттагы жарык күчү, бул багыттагы жарыктын энергетикалык күчү стерадианда 1/863 ватты түзөт (XVI ГКМВ, 1979-ж., 3-резолюция)

электрического тока				и ничтожно малой площади кругового поперечного сечения, расположенным в вакууме на расстоянии 1 метр один от другого, вызвал бы на каждом участке проводника длиной 1 метр силу взаимодействия, равную $2 \cdot 10^{-7}$ ньютона (Международный Комитет мер и весов, 1946 год, Резолюция 2, одобренная IX ГКМВ, 1948 год)
5. Количество вещества	моль	mol	моль	Моль - количество вещества системы, содержащей столько же структурных элементов, сколько содержится атомов в углероде-12 массой 0,012 килограмма. При применении моля структурные элементы должны быть специфицированы и могут быть атомами, молекулами, ионами, электронами и другими частицами или специфицированными группами частиц (XIV ГКМВ, 1971 год, Резолюция 3)
6. Термодинамическая температура	кельвин	K	K	Кельвин - единица термодинамической температуры, равная 1/273,16 части термодинамической температуры тройной точки воды (XIII ГКМВ, 1967 год, Резолюция 4)
7. Сила света	кандела	cd	кд	Кандела - сила света в заданном направлении источника, испускающего монохроматическое излучение частотой $540 \cdot 10^{12}$ герц, энергетическая сила света которого в этом направлении составляет 1/683 ватт на стерадиан (XVI ГКМВ, 1979 год, Резолюция 3)

Кыргыз Республикасында чондуктар бирдигин жазуунун жана колдонуунун эрежелери жөнүндө жобого 2-тиркеме

Эл аралык бирдиктер системасынын (СИ) туунду бирдиктери

Чондуктун аталышы	Чондуктун бирдиги			
	Аталышы	Белгилениши		СИнин негизги жана туунду бирдиктери аркылуу туюнтулган
		эл аралык	орусча	
1. Жалпак бурч	радиан	rad	рад	$м \cdot м^{-1} = 1$
2. Нерселик бурч	стерадиан	sr	ср	$м^{2} \cdot м^{-2} = 1$
3. Аянт	квадрат метр	m^{2}	$м^{2}$	$м^{2}$
4. Көлөм	куб метр	m^{3}	$м^{3}$	$м^{3}$
5. Ылдамдык	секундада метр	m/s	м/с	$м \cdot с^{-1}$
6. Ылдамдануу	метр бөлүнгөн секунддун квадраты	m/s^{2}	$м/с^{2}$	$м \cdot с^{-2}$
7. Жыштык	герц	Hz	Гц	$с^{-1}$
8. Күч	ньютон	N	Н	$м \cdot кг \cdot с^{-2}$
9. Тыгыздык	килограмм бөлүнгөн метр куб	kg/m^{3}	$кг/м^{3}$	$кг \cdot м^{-3}$
10. Басым	паскаль	Pa	Па	$м^{-1} \cdot кг \cdot с^{-2}$

Приложение 2
к Положению о правилах написания и применения единиц величин в Кыргызской Республике

Производные единицы Международной системы единиц (СИ)

Наименование величины	Единица величины			
	Наименование	Обозначение		Выражение через основные и производные единицы СИ
		Междуна-родное	русское	
1. Плоский угол	радиан	rad	рад	$м \cdot м^{-1} = 1$
2. Телесный угол	стерадиан	sr	ср	$м^{2} \cdot м^{-2} = 1$
3. Площадь	квадратный метр	m^{2}	$м^{2}$	$м^{2}$
4. Объем	кубический метр	m^{3}	$м^{3}$	$м^{3}$
5. Скорость	метр в секунду	m/s	м/с	$м \cdot с^{-1}$
6. Ускорение	метр на секунду в квадрате	m/s^{2}	$м/с^{2}$	$м \cdot с^{-2}$
7. Частота	герц	Hz	Гц	$с^{-1}$
8. Сила	ньютон	N	Н	$м \cdot кг \cdot с^{-2}$
9. Плотность	килограмм на кубический метр	kg/m^{3}	$кг/м^{3}$	$кг \cdot м^{-3}$
10. Давление	паскаль	Pa	Па	$м^{-1} \cdot кг \cdot с^{-2}$
11. Энергия, работа, количество теплоты	джоуль	J	Дж	$м^{2} \cdot кг \cdot с^{-2}$
12. Теплоемкость	джоуль на кельвин	J/K	Дж/К	$м^{2} \cdot кг \cdot с^{-2} \cdot К^{-1}$

11. Энергия, жумуш, жылуулуктун саны	джоуль	J	Дж	м^{2}·кгс$^{-2}$
12. Жылуулук сыйымдуулугу	джоуль бөлүнгөн кельвин	J/K	Дж/К	м^{2}·кгс$^{-2}$·К$^{-1}$
13. Кубаттуулук	ватт	W	Вт	м^{2}·кгс$^{-3}$
14. Электр заряды, электр саны	кулон	C	Кл	сА
15. Электр чыналуусу, электр потенциалы, электрдик потенциалдын айырмасы, электр кыймылдаткыч күчү	вольт	V	В	м^{2}·кгс$^{-3}$ А$^{-1}$
16. Электр сыйымдуулугу	фарад	F	Ф	м$^{-2}$·кг$^{-1}$·с^{4}·А^{2}
17. Электр каршылыгы	ом	омега	Ом	м^{2}·кгс$^{-3}$·А$^{-2}$
18. Электр өткөрүмдүүлүк	сименс	S	См	м$^{-2}$·кг$^{-1}$·с^{3}·А^{2}
19. Магниттик индукциянын агымы, магниттик агым	вебер	Wb	Вб	м^{2}·кгс$^{-2}$·А$^{-1}$
20. Магниттик агымдын тыгыздыгы, магниттик индукция	тесла	T	Тл	кгс$^{-2}$·А$^{-1}$
21. Индуктивдүүлүк, өз ара индуктивдүүлүк	генри	H	Гн	м^{2}·кгс$^{-2}$·А$^{-2}$
22. Цельсий температурасы	Цельсий градусу	℃	℃	K
23. Жарык агымы	люмен	lm	лм	кд·ср
24. Жарыктануу	люкс	lx	лк	м$^{-2}$·кдср
25. Радиоактивдүү булактагы нуклиддин активдүүлүгү (радионуклиддин активдүүлүгү)	беккерель	Bq	Бк	с$^{-1}$
26. Иондоштуруучу нурлануунун, кермдин жутулган дозасы	грей	Gy	Гр	м^{2}·с$^{-2}$
27. Иондоштуруучу нурлануунун эквиваленттүү дозасы, иондоштуруучу нурлануунун натыйжалуу дозасы	зиверт	Sv	Зв	м^{2}·с$^{-2}$

13. Мощность	ватт	W	Вт	м^{2}·кг·с$^{-3}$
14. Электрический заряд, количество электричества	кулон	C	Кл	с·А
15. Электрическое напряжение, электрический потенциал, разность электрических потенциалов, электродвижущая сила	вольт	V	В	м^{2}·кг·с$^{-3}$ А$^{-1}$
16. Электрическая емкость	фарад	F	Ф	м$^{-2}$·кг$^{-1}$·с^{4}·А^{2}
17. Электрическое сопротивление	ом	омега	Ом	м^{2}·кг·с$^{-3}$·А$^{-2}$
18. Электрическая проводимость	сименс	S	См	м$^{-2}$·кг$^{-1}$·с^{3}·А^{2}
19. Поток магнитной индукции, магнитный поток	вебер	Wb	Вб	м^{2}·кг·с$^{-2}$·А$^{-1}$
20. Плотность магнитного потока, магнитная индукция	тесла	T	Тл	кг·с$^{-2}$·А$^{-1}$
21. Индуктивность, взаимная индуктивность	генри	H	Гн	м^{2}·кг·с$^{-2}$·А$^{-2}$
22. Температура Цельсия	градус Цельсия	°C	°C	K
23. Световой поток	люмен	lm	лм	кд·ср
24. Освещенность	люкс	lx	лк	м$^{-2}$·кд·ср
25. Активность нуклида в радиоактивном источнике (активность радионуклида)	беккерель	Bq	Бк	с$^{-1}$
26. Поглощенная доза ионизирующего излучения, керма	грей	Gy	Гр	м^{2}·с$^{-2}$

28. Катализатордун активдүүлүгү	катал	kat	кат	моль·с$^{-1}$
29. Күч моменти	ньютон-метр	N·m	Н·м	м^{2}·кг·с$^{-2}$
30. Электр талаасынын чыңалуусу	вольт бөлүнгөн метр	V/m	В/м	м·кг·с$^{-3}$·А$^{-1}$
31. Магнит талаасынын чыңалуусу	ампер бөлүнгөн метр	A/m	А/м	м$^{-1}$·А
32. Салыштырма электр өткөрүмдүүлүк	сименс бөлүнгөн метр	S/m	См/м	м$^{-3}$·кг$^{-1}$·с^{3}·А^{2}

Эскертүү:

Атайын аталышы жана белгилениши бар СИнин туунду бирдиктери СИнин башка туунду бирдиктерин түзүү үчүн пайдаланылышы мүмкүн. Чоңдуктун когеренттик бирдиктерин түзүү эрежелери боюнча СИнин негизги бирдиктери аркылуу түзүлгөн жана тиешелүү даражадагы СИнин негизги бирдиктеринин көбөйтүндүсү катары аныкталган СИнин туунду бирдиктерин колдонууга жол берилет.

Чоңдуктардын когеренттик бирдиктери чоңдуктардын ортосундагы эң жөнөкөй байланыш теңдемелеринин негизинде түзүлөт, алардын сан коэффициенттери 1ге барабар болот. Мында чоңдуктар ортосундагы байланыш теңдемелериндеги чоңдуктардын белгилениши СИнин негизги бирдиктеринин белгилеништери менен алмаштырылат.

Эгерде чоңдуктардын ортосундагы байланыш теңдемеси 1ден айырмалуу сан коэффициентин камтыса, чоңдуктун когеренттик бирдигин түзүү үчүн теңдеменин оң жак бөлүгүнө коэффициентке көбөйткөндөн кийин 1ге барабар жалпы сан маанисин берүүчү СИнин негизги бирдиктеринин чоңдук мааниси коюлат.

27. Эквивалентная доза ионизирующего излучения, эффективная доза ионизирующего излучения	зиверт	Sv	Зв	м^{2}·с$^{-2}$
28. Активность катализатора	катал	kat	кат	моль·с$^{-1}$
29. Момент силы	ньютон-метр	N·m	Н·м	м^{2}·кг·с$^{-2}$
30. Напряженность электрического поля	вольт на метр	V/m	В/м	м·кг·с$^{-3}$·А$^{-1}$
31. Напряженность магнитного поля	ампер на метр	A/m	А/м	м$^{-1}$·А
32. Удельная электрическая проводимость	сименс на метр	S/m	См/м	м$^{-3}$·кг$^{-1}$·с^{3}·А^{2}

Примечание:

Производные единицы СИ, имеющие специальные наименования и обозначения, могут использоваться для образования других производных единиц СИ. Допускается применение производных единиц СИ, образованных через основные единицы СИ по правилам образования когерентных единиц величин и определяемых как произведение основных единиц СИ в соответствующих степенях.

Когерентные единицы величин образуются на основе простейших уравнений связи между величинами, в которых числовые коэффициенты равны 1. При этом обозначения величин в уравнениях связи между величинами заменяются обозначениями основных единиц СИ.

Если уравнение связи между величинами содержит числовой коэффициент, отличный от 1, для образования когерентной единицы величины в правую часть уравнения подставляются значения величин в основных единицах СИ, дающих после умножения на коэффициент общее числовое значение, равное 1.

Кыргыз Республикасында
чондуктар бирдигин
жазуунун жана колдонуунун
эрежелери жөнүндө жобого
3-тиркеме

Чондуктардын системадан тышкаркы бирдиктери

Чондуктун аталышы	Чондуктун бирдиги				
	аталышы	белгилениши		СИнын бирдиги менен шайкештиги	Колдонуу чөйрөсү
		эл аралык	орусча		
1. Масса	тонна	t	т	$1 \cdot 10^{3}$ кг	бардык чөйрөлөр
	массанын атомдук бирдиги	u	а.е.м.	$1{,}6605402 \cdot 10^{-27}$ кг (болжолдуу)	атомдук физика
	карат	-	кар	$2 \cdot 10^{-4}$ кг	баалуу таштар жана бермет үчүн
2. Убакыт	мүнөт саат сутка	min h d	мин ч сут	60 с 3600 с 86400 с	бардык чөйрөлөр
3. Көлөм, сыйымдуулук	литр	L	л	$1 \cdot 10^{-3}$ $м^{3}$	бардык чөйрөлөр
4. Жалпак бурч	градус	°	°	(Пи/180) рад = $1{,}745329... \cdot 10^{-2}$ рад	бардык чөйрөлөр
	мүнөт	'	'	(Пи/10800) рад = $2{,}908882... \cdot 10^{-4}$ рад	бардык чөйрөлөр

Приложение 3
к Положению о правилах
написания и применения
единиц величин в
Кыргызской Республике

Внесистемные единицы величин

Наименование величины	Единица величины				
	наименование	обозначение		соотношение с единицей СИ	область применения
		международное	русское		
1. Масса	тонна	t	т	$1 \cdot 10^{3}$ кг	все области
	атомная единица массы	u	а.е.м.	$1{,}6605402 \cdot 10^{-27}$ кг (приблизительно)	атомная физика
	карат	-	кар	$2 \cdot 10^{-4}$ кг	для драгоценных камней и жемчуга
2. Время	минута час сутки	min h d	мин ч сут	60 с 3600 с 86400 с	все области
3. Объем, вместимость	литр	L	л	$1 \cdot 10^{-3}$ $м^{3}$	все области
4. Плоский угол	градус	°	°	(Пи/180) рад = $1{,}745329... \cdot 10^{-2}$ рад	все области
	минута	'	'	(Пи/10800) рад =	все области

	секунда	"	"	(Пи/648000) рад = 4.848137...$\cdot 10^{-6}$ рад	бардык чөйрөлөр
	град (гон)	gon	град	(Пи/200) рад = 1.57080...$\cdot 10^{-2}$ рад	геодезия
5. Узундук	астрономиялык бирдик	ua	а.е.	1,49598$\cdot 10^{11}$ м (болжолдуу)	астрономия
	жарык жылы	ly	жар. жыл.	9.4607$\cdot 10^{15}$ м (болжолдуу)	
	парсек	pc	пк	3.0857$\cdot 10^{16}$ м (болжолдуу)	
	ангстрем	A	A	10^{-10} м	физика. оптика
	дениз мили	mile	миля	1852 м	дениз жана авиациялык навигация
	фут	ft	фут	0,3048 м	авиациялык навигация
	дюйм	inch	дюйм	0.0254 м	өнөр жай
6. Аянт	гектар	ha	га	$1\cdot 10^4$ м ^{2}	айыл жана токой чарба
	ар	a	a	$1\cdot 10^2$ м ^{2}	
7. Күч	грамм - күч	gf	гс	9,80665$\cdot 10^{-3}$ Н	бардык чөйрөлөр
	килограмм - күч	kgf	кгс	9.80665 Н	
	тонна - күч	tf	тс	9806,65 Н	
8. Басым	бар	bar	бар	$1\cdot 10^5$ Па	өнөр жай
	килограмм - күч бөлүнгөн сантиметр квадрат	kgf/ cm ^{2}	кгс/ см ^{2}	98066,5 Па	бардык чөйрөлөр

				2,908882...$\cdot 10^{-4}$ рад	
	секунда	"	"	(Пи/648000) рад = 4,848137...$\cdot 10^{-6}$ рад	все области
	град (гон)	gon	град	(Пи/200) рад = 1,57080...$\cdot 10^{-2}$ рад	геодезия
5. Длина	астроно-мическая единица	ua	а.е.	1,49598$\cdot 10^{11}$ м (приблизительно)	астрономия
	световой год	ly	св.год	9,4607$\cdot 10^{15}$ м (приблизительно)	
	парсек	pc	пк	3,0857$\cdot 10^{16}$ м (приблизительно)	
	ангстрем	A	A	10^{-10} м	физика, оптика
	морская миля	mile	миля	1852 м	морская и авиационная навигация
	фут	ft	фут	0,3048 м	авиационная навигация
	дюйм	inch	дюйм	0,0254 м	промышленность
6. Площадь	гектар	ha	га	$1\cdot 10^4$ м ^{2}	сельское и лесное хозяйство
	ар	a	a	$1\cdot 10^2$ м ^{2}	
7. Сила	грамм-сила	gf	гс	9,80665$\cdot 10^{-3}$ Н	все области
	килограмм-сила	kgf	кгс	9,80665 Н	
	тонна-сила	tf	тс	9806,65 Н	
8. Давление	бар	bar	бар	$1\cdot 10^5$ Па	промышленность
	килограмм-сила на	kgf/ cm ^{2}	кгс/ см ^{2}	98066,5 Па	все области

	суу мамычасындагы миллиметр	mmH_2O	суу мам. мм	9.80665 Па	бардык чөйрөлөр
	суу мамычасындагы метр	$m\ H_2O$	суу мам. мм	9806.65 Па	бардык чөйрөлөр
	техникалык атмосфера	-	ат	$9{,}80665 \cdot 10^4$ Па	бардык чөйрөлөр
	сымап мамычасындагы миллиметр	mm Hg	сым мам. мм	133.3224 Па	медицина. метеорология. авиациялык навигация
9. Оптикалык күч	диоптрия	-	дптр	$1 \cdot м^{-1}$	оптика
10. Сызыктуу тыгыздык	текс	tex	текс	$1 \cdot 10^{-6}$ кг/м	текстиль өнөр жайы
11. Ылдамдык	түйүн	kn	уз	0,514 м/с (болжолдуу)	дениз навигациясы
12. Ылдамдануу	гал	Gal	Гал	0,01 м/с ^{2}	гравиметрия
13. Айлануу жыштыгы	секундасына жүгүрүү	r/s	об/с	$1\ с^{-1}$	электротехника. өнөр жай
	мүнөтүнө жүгүрүү	r/min	об/мин	$1/60\ с^{-1} = 0.016\ с^{-1}$ (болжолдуу)	
14. Энергия	электрон-вольт	eV	эВ	$1.60218 \cdot 10^{-19}$ Дж (болжолдуу)	физика
	киловатт-саат	kW·h	кВт·ч	$3{,}6 \cdot 10^6$ Дж	электротехника
15. Толук кубаттуулук	вольт-ампер	V·A	В·А	-	электротехника

	квадратный сантиметр				
	миллиметр водяного столба	mmH_2O	мм вод.ст.	9,80665 Па	все области
	метр водяного столба	$m\ H_2O$	м вод. ст.	9806,65 Па	все области
	атмосфера техническая	-	ат	$9{,}80665 \cdot 10^4$ Па	все области
	миллиметр ртутного столба	mmHg	ммрт.ст.	133,3224 Па	медицина, метеорология, авиационная навигация
9. Оптическая сила	диоптрия	-	дптр	$1 \cdot м^{-1}$	оптика
10. Линейная плотность	текс	tex	текс	$1 \cdot 10^{-6}$ кг/м	текстильная промышленность
11. Скорость	узел	kn	уз	0,514 м/с (приблизительно)	морская навигация
12. Ускорение	гал	Gal	Гал	0,01 м/с ^{2}	гравиметрия
13. Частота вращения	оборот в секунду	r/s	об/с	$1\ с^{-1}$	электротехника, промышленность
	оборот в минуту	r/min	об/мин	$1/60\ с^{-1} = 0.016\ с^{-1}$ (приблизительно)	
14. Энергия	электрон-вольт	eV	эВ	$1{,}60218 \cdot 10^{-19}$ Дж (приблизительно)	физика
	киловатт-час	kW·h	кВт·ч	$3{,}6 \cdot 10^6$ Дж	электротехника

16. Реактивдүү кубаттуулук	вар	var	вар	-	электротехника
17. Электр заряды, электрдин саны	ампер-саат	A·h	А·ч	$3.6 \cdot 10^3$ Кл	электротехника
18. Маалыматтын саны	бит	bit	бит	-	маалыматтык технология, байланыш
	байт	B (byte)	байт	-	
19. Маалыматты берүү ылдамдыгы	бит секундада	bit/s	бит/с	-	маалыматтык технология, байланыш
	байт секундада	B/s (byte/s)	байт/с	-	
20. Фотондук нурлануунун экспозициялык дозасы (гамма нурлануунун жана рентгендик нурлануунун экспозициялык дозасы)	рентген	R	Р	$2.57976 \cdot 10^{-4}$ Кл/кг (болжолдуу)	ядролук физика, медицина
21. Иондоштуруучу нурлануунун эквиваленттик дозасы, иондоштурулган нурлануунун натыйжалуу дозасы	бэр	rem	бэр	0.01 Зв	ядролук физика, медицина
22. Жутулган доза	рад	rad	рад	0.01 Дж/кг	ядролук физика, медицина
23. Экспозициялык дозанын кубаттуулугу	рентген секундада	R/s	Р/с	-	ядролук физика, медицина
24. Радионуклиддин активдүүлүгү	кюри	Ci	Ки	$3.7 \cdot 10^{10}$ Бк	ядролук физика, медицина
25. Кинематикалык илээшкектик	стокс	St	Ст	10^{-4} $м^2/с$	өнөр жай
26. Жылуулуктун саны, термодинамикалык потенциал	калория (эл аралык)	cal	кал	4.1868 Дж	өнөр жай

15. Полная мощность	вольт-ампер	V·A	В·А	-	электротехника
16. Реактивная мощность	вар	var	вар	-	электротехника
17. Электрический заряд, количество электричества	ампер-час	A·h	А·ч	$3{,}6 \cdot 10^3$ Кл	электротехника
18. Количество информации	бит	bit	бит	-	информационные технологии, связь
	байт	B (byte)	байт	-	
19. Скорость передачи информации	бит в секунду	bit/s	бит/с	-	информационные технологии, связь
	байт в секунду	B/s (byte/s)	байт/с	-	
20. Экспозиционная доза фотонного излучения (экспозиционная доза гамма-излучения и рентгеновского излучения)	рентген	R	Р	$2{,}57976 \cdot 10^{-4}$ Кл/кг (приблизительно)	ядерная физика, медицина
21. Эквивалентная доза ионизирующего излучения, эффективная доза ионизирующего излучения)	бэр	rem	бэр	0,01 Зв	ядерная физика, медицина
22. Поглощенная доза	рад	rad	рад	0,01 Дж/кг	ядерная физика, медицина
23. Мощность экспозиционной дозы	рентген в секунду	R/s	Р/с	-	ядерная физика, медицина
24. Активность радионуклида	кюри	Ci	Ки	$3{,}7 \cdot 10^{10}$ Бк	ядерная физика, медицина
25. Кинематическая вязкость	стокс	St	Ст	10^{-4} $м^2/с$	промышленность

	калория термохимиялык	cal_{th}	$кал_{тх}$	4.1840 Дж (болжолдуу)	өнөр жай
	15-градустук калория	Cal_{15}	$Кал_{15}$	4.1855 Дж (болжолдуу)	өнөр жай
27. Жылуулук агымы (жылуулук кубаттуулугу)	калория секундасына	cal/s	кал/с	4,1868 Вт	өнөр жай
	Килокалория саатына	kcal/h	ккал/ч	1.163 Вт	
	гигакалория саатына	Gcal/h	Гкал/ч	$1.163 \cdot 10^6$ Вт	

Эскертүүлөр:

1. Чоңдуктардын системадан тышкаркы бирдиктери чоңдуктардын сандык маанисин СИнин бирдиктеринде туюнтуу мүмкүн болбогон же максатка ылайыктуу болбогон учурларда гана колдонулат.

2. Массанын (массанын атомдук бирдиги, карат), убакыттын, жалпак бурчтун, узундуктун, аянттын, басымдын, оптикалык күчтүн, линиялык жыштыктын, ылдамдыктын, ылдамдануунун, айлануу жыштыгынын бирдиктеринин аталышы жана белгилениши жалгамалары менен колдонулбайт.

3. Убакыттын чоңдугу үчүн кенири таралган башка бирдиктерди колдонууга жол берилет, мисалы, жума, ай, жыл, кылым, мин жылдык, алардын аталышы жана белгилениши жалгамалары менен колдонулбайт.

4. "Литр" (тамгалык белгилениши l "эль") сыйымдуулуктун көлөм бирдиги үчүн L белгиленишин колдонууга жол берилет.

5. "Градус", "минута", "секунда" деген жалпак бурчтуктардын бирдиктеринин белгилениши саптын үстүнө жазылат.

6. "Байт" (1 байт=8 бит) маалыматтык сан бирдигинин аталышы жана белгилениши "Кило", "Мега", "Гига" кош жалгамалары менен колдонулат, алар "2^{10}", "2^{20} жана 2^{30}" көбөйтүүчүлөргө шайкеш келет (1 Кбайт=1024 байт,

26. Количество теплоты, термодинамический потенциал	калория (между народная)	cal	кал	4,1868 Дж	промышленность
	калория термохимическая	cal_{th}	$кал_{тх}$	4.1840 Дж (приблизительно)	промышленность
	калория 15-градусная	Cal_{15}	$Кал_{15}$	4.1855 Дж (приблизительно)	промышленность
27. Тепловой поток (тепловая мощность)	калория в секунду	cal/s	кал/с	4.1868 Вт	промышленность
	Килокалория в час	kcal/h	ккал/ч	1.163 Вт	
	гигакалория в час	Gcal/h	Гкал/ч	$1,163 \cdot 10^6$ Вт	

Примечания:

1. Внесистемные единицы величин применяются только в случаях, когда количественные значения величин невозможно или нецелесообразно выражать в единицах СИ.

2. Наименования и обозначения единиц массы (атомная единица массы, карат), времени, плоского угла, длины, площади, давления, оптической силы, линейной плотности, скорости, ускорения, частоты вращения не применяются с приставками.

3. Для величины времени допускается применение других единиц, получивших широкое распространение, например, неделя, месяц, год, век, тысячелетие, наименования и обозначения которых не применяют с приставками.

4. Для единицы объема вместимости "литр" (буквенное обозначение 1 "эль") допускается обозначение L.

5. Обозначения единиц плоского угла "градус", "минута", "секунда" пишутся над строкой.

1 Мбайт=1024 Кбайт. 1 Гбайт=1024 Мбайт). Ушул жалгамалар чоң тамгалар менен жазылат. Эл аралык электротехникалык комиссиянын Эл аралык стандарты сунуштаган "К" "М" "G" жалгамалары менен маалымат бирдиктеринин эл аралык белгиленииштерин колдонууга жол берилет МЭК 60027-2 (KB, MB, GB, Kbyte, Mbyte, Gbyte).

7. Башка системадан тышкаркы чондуктар бирдиктерин колдонууга жол берилет. Мында чондуктардын системадан тышкаркы бирдиктеринин аталыштары СИнин негизги жана туунду бирдиктеринин катышын көрсөтүү менен бирге колдонулат.

6. Наименование и обозначение единицы количества информации "байт" (1 байт = 8 бит) применяются с двоичными приставками "Кило", "Мега", "Гига", которые соответствуют множителям "2^{10}", "2^{20}" и "2^{30}" (1 Кбайт = 1024 байт, 1 Мбайт = 1024 Кбайт, 1 Гбайт = 1024 Мбайт). Данные приставки пишутся с большой буквы. Допускается применение международного обозначения единицы информации с приставками "К" "М" "G", рекомендованного Международным стандартом Международной электротехнической комиссии МЭК 60027-2 (KB, MB, GB, Kbyte. Mbyte, Gbyte).

7. Допускается применение других внесистемных единиц величин. При этом наименования внесистемных единиц величин применяются совместно с указанием их соотношений с основными и производными единицами СИ.

Кыргыз Республикасында
чондуктар бирдигин
жазуунун жана колдонуунун
эрежелери жөнүндө жобого
4-тиркеме

Чондуктардын салыштырма жана логарифмалык бирдиктери

Чондуктун аталышы	Чондуктун бирдиги			
	Аталышы	Белгилениши		Мааниси
		эл аралык	орусча	
1. Салыштырма чондук: КПД; салыштырма узаруу: салыштырма тыгыздык: деформация; салыштырма диэлектрдик жана магниттик өткөрүмдүүлүктөр: магниттик кабыл алуучулук: компоненттин массалык үлүшү: компоненттин молдук үлүшү ж.б.	бирдиктер	1	1	1
	пайыз	%	%	$1 \cdot 10^{-2}$
	промилле	промилле	промилле	$1 \cdot 10^{-3}$
	миллиондук үлүш	ppm	млн $^{-1}$	$1 \cdot 10^{-6}$
2. Логарифмалык чондук: үн басымынын денгээли: күчөө. алсыздануу ж.б.	бел	В	Б	1 Б = $\lg (P_2/P_1)$ $P_2 = 10P_1$ де 1 Б = $2 \lg (F_2/F_1)$ $F_2 = \sqrt{10}$ F_1де, P_1, P_2 - кубаттуулук, энергия. энергиянын тыгыздыгы ж.б. сыяктуу ушундай бир аталыштагы чондуктар; F_1, F_2- токтун, ток күчүнүн, талаанын чыналышы ж.б. сыяктуу ушундай бир

Приложение 4
к Положению о правилах
написания и применения
единиц величин
в Кыргызской Республике

Относительные и логарифмические единицы величин

Наименование величины	Единица величины			
	Наименование	Обозначение		Значение
		междуна-родное	русское	
1. Относительная величина: КПД; относительное удлинение; относительная плотность; деформация; относительные диэлектрическая и магнитная проницаемости; магнитная восприимчивость; массовая доля компонента; молярная доля компонента и т.п.	единица	1	1	1
	процент	%	%	$1 \cdot 10^{-2}$
	промилле	промилле	промилле	$1 \cdot 10^{-3}$
	миллионная доля	ppm	млн $^{-1}$	$1 \cdot 10^{-6}$
2. Логарифмическая величина: уровень звукового давления; усиление, ослабление и т.п.	бел	В	Б	1 Б = $\lg (P_2/P_1)$ при $P_2 = 10P_1$ 1 Б = $2 \lg (F_2/F_1)$ при $F_2 = \sqrt{10} F_1$, где P_1, P_2 - такие одноименные величины, как мощность, энергия, плотность энергии и т.п.; F_1,F_2-такие

				аталыштагы чондуктар.
	децибел	dB	дБ	0,1 Б
3. Логарифмалык чондук - үндүн катуу чыгуу денгээли	фон	phon	фон	1 фон үндүн катуу чыгуу денгээлине барабар, ал үчүн үн басымынын 1000 Гц жыштыктагы үндүн катуу чыгуу денгээли боюнча аны менен барабар болгон үн басымынын денгээли 1 дБга барабар
4. Логарифмалык чондук - жыштык интервалы	октава	-	окт	1 октава $\log_2 (f_2/f_1)$ ге барабар, $f_2/f_1 = 2$, мында f_1, f_2 - жыштыктар
	декада	-	дек	1 декада $\lg(f_2/f_1)$ ге барабар $f_2/f_1 = 10$, f_1, f_2 - жыштыктар
5. Логарифмалык чондук: чыналуунун начарлашы, токтун күчүнүн начарлашы, талаанын чыналуусунун начарлашы ж.б.	непер	Np	Нп	1 Нп = l№(F_2/F_1) F_2/F_1 = e = 2,718..., мында F_1, F_2 - чыналуу, токтун күчү, талаанын чыналуусу ж.б. сыяктуу ушундай бир аталыштагы чондуктар, e- натуралдык логарифманын негизи. 1 Нп = 0,8686 Б = 8,686 дБ

				одноименные величины, как напряжение, сила тока, напряженность поля и т.п.
	децибел	dB	дБ	0,1 Б
3. Логарифмическая величина - уровень громкости	фон	phon	фон	1 фон равен уровню громкости звука, для которого уровень звукового давления равного с ним по уровню громкости звука частотой 1000 Гц равен 1 дБ
4. Логарифмическая величина - частотный интервал	октава	-	окт	1 октава равна $\log_2 (f_2/f_1)$ при $f_2/f_1 = 2$, где f_1, f_2 - частоты
	декада	-	дек	1 декада равна $\lg(f_2/f_1)$ при $f_2/f_1 = 10$, где f_1, f_2 - частоты
5. Логарифмическая величина: ослабление напряжения, ослабление силы тока, ослабление напряженности поля и т.п.	непер	Np	Нп	1 Нп = l№(F_2/F_1) при F_2/F_1 = e = 2,718..., где F_1, F_2 - такие одноименные величины, как напряжение, сила тока, напряженность поля и т.п., e - основание натуральных логарифмов. 1 Нп = 0,8686Б = 8,686 дБ

Кыргыз Республикасында
чондуктар бирдигин
жазуунун жана колдонуунун
эрежелери жөнүндө жобого
5-тиркеме

Чондуктардын эселүү жана үлүштүк бирдиктерин түзүү үчүн ондук көбөйтүүчүлөр, жалгамалар жана жалгамалардын белгилеништери

Ондук көбөйтүүчүлөр	Жалгамалар	Жалгамалардын белгилениши		Ондук көбөйтүү-чүлөр	Жалгама	Жалгамалардын белгилениши	
		эл аралык	орусча			эл аралык	орусча
10^{24}	иотта	Y	И	10^{-1}	деци	d	д
10^{21}	зетта	Z	З	10^{-2}	санти	c	с
10^{18}	экса	E	Э	10^{-3}	милли	m	м
10^{15}	пета	P	П	10^{-6}	микро	μ	мк
10^{12}	тера	T	Т	10^{-9}	нано	№	н
10^{9}	гига	G	Г	10^{-12}	пико	p	п
10^{6}	мега	M	М	10^{-15}	фемто	f	ф
10^{3}	кило	k	к	10^{-18}	атто	a	а
10^{2}	гекто	h	г	10^{-21}	зепто	z	з
10^{1}	дека	da	да	10^{-24}	иокто	y	и

Приложение 5
к Положению о правилах
написания и применения
единиц величин
в Кыргызской Республике

Десятичные множители, приставки и обозначения приставок для образования кратных и дольных единиц величин

Десятичный множитель	Приставка	Обозначение приставки		Десятичный множитель	Приставка	Обозначение приставки	
		международное	русское			международное	русское
10^{24}	иотта	Y	И	10^{-1}	деци	d	д
10^{21}	зетта	Z	З	10^{-2}	санти	c	с
10^{18}	экса	E	Э	10^{-3}	милли	m	м
10^{15}	пета	P	П	10^{-6}	микро	μ	мк
10^{12}	тера	T	Т	10^{-9}	нано	№	н
10^{9}	гига	G	Г	10^{-12}	пико	p	п
10^{6}	мега	M	М	10^{-15}	фемто	f	ф
10^{3}	кило	k	к	10^{-18}	атто	a	а
10^{2}	гекто	h	г	10^{-21}	зепто	z	з
10^{1}	дека	da	да	10^{-24}	иокто	y	и

Эскертүү:

- Массанын эселенген жана үлүштүк бирдиктерин түзүү үчүн массанын бирдиги - килограммдын ордуна массанын грамм үлүштүк бирдиги пайдаланылат жана жалгама "грамм" деген сөзгө бириктирилет. Массанын үлүштүк бирдиги - грамм жалгама бириктирилбестен колдонулат.

СИнин он эселенген жана үлүштүк бирдиктеринин жалгаманын жардамы менен түзүлгөн аталыштарын жана белгилеништерин жазууда жалгама же анын белгилениши бирдиктин аталышы жана белгилениши менен бирге жазылат. Мындай бирдиктер кенири таралган учурларда жалгаманы көбөйтүндүнүн экинчи көбөйтүүчүсүнө же бөлүмүнө бириктирүүгө жол берилет.

Баштапкы бирдиктин аталышына жана белгиленишине 2 же андан көп жалгамалар бир мезгилде бириктирилбейт. Даражага көтөрүлгөн баштапкы бирдиктин он эселенген же үлүштүк бирдигинин аталышы жалгаманы баштапкы бирдиктин аталышына бириктирүү жолу менен түзүлөт.

Даражага көтөрүлгөн баштапкы бирдиктердин он эселенген жана үлүштүк бирдиктеринин аталышы баштапкы бирдиктин он эселенген же үлүштүк бирдиктеринин белгиленишине даражанын тиешелүү көрсөткүчүн кошуу менен түзүлөт. Мында даражанын көрсөткүчү жалгама менен бирге он эселенген же үлүштүк бирдикти ондук даражага көтөрүүнү билдирет.

Примечание:

Для образования кратных и дольных единиц массы вместо единицы массы - килограмм используется дольная единица массы грамм и приставка присоединяется к слову "грамм". Дольная единица массы - грамм применяется без присоединения приставки.

При написании наименований и обозначений десятичных кратных и дольных единиц СИ, образованных с помощью приставок, приставка или ее обозначение пишется слитно с наименованием или обозначением единицы. Допускается присоединение приставки ко второму множителю произведения или к знаменателю в случаях, когда такие единицы широко распространены.

К наименованию и обозначению исходной единицы не присоединяются 2 или более приставки одновременно. Наименования десятичных кратных и дольных единиц исходной единицы, возведенной в степень, образуются путем присоединения приставки к наименованию исходной единицы.

Обозначения десятичных кратных и дольных единиц исходной единицы, возведенной в степень, образуются добавлением соответствующего показателя степени к обозначению десятичной кратной или дольной единицы исходной единицы. При этом показатель степени означает возведение в степень десятичной кратной или дольной единицы вместе с приставкой.